

DE SVENSKA FÖRMÖGENHETSSKATTERNA

Av direktör *FOLKE LINDBERG*

Teoretiska principer

LANDETS översåtar har väl alltid be-
hövt inkomster. Lång är den rad
av pålagor i olika skepnader, be-
villningar, avgifter, skatter, etc.,
som konstruerats för att skaffa
pengar till statskassan. Olika teo-
rier har lanserats för att motivera
pålagorna och ange, hur de skall
fördelas mellan skattebetalarna.
Man har exempelvis talat om en
»förmågoprincip», och man har ta-
lat om en »intresseprincip».

Samhällsekonomin utvecklas
snabbt, och de skatter och skatte-
principer, som var sakligt riktiga
och berättigade under exempelvis
den tidigare penninghushållningens
tid, är nu förlegade. Men underså-
tarna är vana vid just den eller den
skatteformen, och även om skatte-
belastningen blivit skev och i många
fall rent av samhällsekonomiskt
tvivelaktig, kan skatten leva kvar,
kanske stöttad av någon förlegad
princip, om så skulle finnas poli-
tiskt lämpligt.

Förmögenhetsskattens motivering

En gängse skatteprincip är att
inkomst av kapital kan beskattas

hårdare än inkomst av arbete. Mo-
tiveringen härför torde synnerligen
förenklat och kortfattat kunna sam-
manfattas så, att den, som har för-
månen av inkomst av förmögenhet,
normalt torde kunna räkna med att
inkomsten skall fortlöpa utan sär-
skilda åtgärder. Vederbörande in-
komsttagare skall således ej behöva
räkna med förlorad inkomst på
grund av att hans arbetsinsats upp-
hör genom sjukdom, ålderdom, ar-
betslöshet eller på annat sätt. Den
som däremot har sin inkomst på
grund av tjänst, måste räkna med
att kunna förlora denna sin in-
komst. Vederbörande kan som sagt
bli sjuk eller han kan på annat sätt
bli utan möjlighet att erhålla ar-
betsinkomster. Arbetstagaren måste
därför avsätta så mycket mera me-
del för att kunna livnära sig vid
inträdande arbetsförmåga eller un-
der sjukdom än den, som har in-
komst av kapital.

När på så sätt en person med in-
komst av tjänst måste avsätta me-
del för att möta sin ålderdom och
ev. sjukdomar, menar man, att hans
inkomst är mindre skattekraftig,
och att han har mindre förmåga att
betala skatten än den, som uppbär

inkomst av förmögenhet. Slutsatsen skulle bli, att den som uppbär inkomst av förmögenhet har större skattekraft än alla andra inkomsttagare, och han bör därför betala mera skatt. Själva principen skall ej närmare diskuteras.¹ Man kan dock säga, att ovan angivna premisser är tämligen tvivelaktiga. Det skall villigt erkännas, att den, som förr i världen uteslutande hade inkomst av tjänst, ofta måste gardera sig mot sjukdom och annan arbetsoförmåga genom att samla sparkapital. Så är emellertid som bekant icke längre fallet, åtminstone ej tillnärmelsevis i samma utsträckning som tidigare. Man behöver blott tänka på folkpensionen och på våra stads- och kommunalanställda tjänstemän och övriga tjänstemän, som har sin pensionsfråga ordnad. De maktägande här i landet torde för övrigt icke heller ändra uppfattning om förmögenhetsskattens vara eller icke vara, även om en alla inneslutande tjänstepension införes. I dagens läge är det väl dessutom ingen, som vill göra gällande, att i och med att man har inkomst av förmögenhet, man också kommer att sitta i orubbat bo för all framtid med säker kapitalinkomst.

Så långt som förmögenhetsinkomstens merbeskattning nu dri-

vits, kan den knappast motiveras av annat än att man rent politiskt önskar träffa förmögenhetsinnehavet hårdare, enär detta motsvarar majoritetens uppfattning om en riktig skattefördelning.

Förmögenhetsskattens utformning

Själva förmögenhetsbeskattningen kan ske på så sätt, att man pålägger ett högre beskattningsuttag på kapitalinkomster. I Sverige har man ordnat förmögenhetsbeskattningen så, att man uttar en särskild skatt på själva förmögenhetsinnehavet. Enligt de lärda teorierna gäller emellertid fortfarande, att själva förmögenheten icke får bli skattekölla. Förmögenheten skall vara den skattenorm, som anger uttagningsprocentens storlek. Själva skatten bör tagas ur det kapital, som avkastats från förmögenheten. Skulle själva förmögenheten förbrukas för att täcka skatten, är det ej längre tal om skatt. Då blir det konfiskation. Förmögenhetsskatten förutsätter alltså, i den mån man vill tala om beskattning och ej om konfiskation, att man uteslutande beskattar kapital, som verkligen lämnar avkastning. Så är nu icke fallet här i landet. Tvärtom utsågs direkt, att »tillgång, som efter ty dessa paragrafer sägs skall ingå i förmögenhetsberäkningen, skall därvid upptagas, även om den under beskattningsåret icke lämnat avkastning. Oanvända tomter samt aktier och andra värdehandlingar

¹ De teoretiskt intresserade hänvisas bl. a. till K. G. A. Sandström »Om principerna för en rättvis beskattning» sid. 47 ff., och »Om förmögenhetsskatt m. m.» sid. 66 ff.

skall alltså medtagas, även om någon inkomst därav ej inluttit under året.» (Förordning om statlig förmögenhetsskatt, anv. till 3 och 4 §§.)

Uttagningsprocent

Med tanke på att icke blott själva förmögenheten skall särbeskattas, utan att även inkomsten, som här rör från förmögenheten, skall inkomstbeskattas, kan den skattskyldige komma i ett läge, där hela inkomsten konsumeras av skatter. Detta inträffar allt för lätt, om avkastning av förmögenhetsmassan är förhållandevis låg. Under sådana förhållanden hade man kunnat vänta, att den svenska förmögenhetsskatten skulle avvägs noga med hänsynstagande till inkomstskatterna och vara försiktigt beräknad. Vid hastigt betraktande kan så också synas vara fallet. Förmögenhetsskatten börjar numera icke, förrän man uppnått en förmögenhet på 80 000 kr. och utgår då med 5 %. Skatten stiger sedan progressivt för att nå sin högsta höjd vid förmögenheter om 1 milj. kr., då skatten uppgår till 18 %. Genom penningvärdets försämring, vilken speciellt markerat visar sig vart femte år vid åsättandet av de nya taxeringsvärdena på fastigheter, har emellertid sådan siffermässig höjning av förmögenheterna inträtt, att förmögenhetsskatten kan drabba tämligen hårt.

Förmögenhetsskattens absoluta höjd

Statlig förmögenhetsskatt skall för fysisk person, oskiftat dödsbo och utländskt bolag utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten icke överstiger 100 000 kr.: fem promille av den del, av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 80 000 kr., dock lägst en krona;

När den beskattningsbara förmögenheten överstiger

- 100 000 kr. men icke 150 000 kr.: 100 kr. för 100 000 kr. och 8 % av återstoden;
- 150 000 kr. men icke 200 000 kr.: 500 kr. för 150 000 kr. och 10 % av återstoden;
- 200 000 kr. men icke 400 000 kr.: 1 000 kr. för 200 000 kr. och 13 % av återstoden;
- 400 000 kr. men icke 1 000 000 kr.: 3 600 kr. för 400 000 kr. och 16 % av återstoden;
- 1 000 000 kr.: 13 200 kr. för 1 000 000 kr. och 18 % av återstoden.

Vad är förmögenhet

Tyvärre verkar det, som om lagstiftaren fortfarande i stort sett tänkte sig förmögenheten uteslutande som bankböcker, fastigheter, aktier och liknande. Man synes alls icke ha klart för sig förmögenhetens rent företagsekonomiska betydelse. Inom näringslivet är kapitalet icke en överflödsvara eller en lyxartikel. Det är en produktionsfaktor, vars avkastning för företagaren många gånger icke är säkrare än vad lönen är för arbetstagaren. För båda är emellertid det arbetande kapitalet absolut nödvändigt.

Enligt 1951 års företagsräkning finns här i landet omkring 200 000 enskilda företagare, 20 000 enkla bolag och närmare 5 000 handels- och kommanditbolag. Större delen av dessa omkring 225 000 företag är vad man i dagligt tal kallar familjeföretag. Detta innebär, att företagare eller honom närstående måste svara för kapitalbildningen inom företaget. För dessa företag innebär förmögenhetsskatten en beskattning av själva innehavet av arbetsredskap. Med arbetsredskap menas i detta sammanhang rörelsens fastigheter, lagerbyggnader, varulager, inventarier, jordbruksmaskiner, ångvärtar, pappersklämmor, m. m. Många familjeföretag är för all del av sådan mindre storleksordning, att förmögenhetsskatten icke behöver ha någon betydelse. Många är dock nödsakade att arbeta med så stort kapital, dyrbara redskap, att förmögenhetsskatten innebär en påtaglig broms på företagens arbetsmöjligheter och effektivitet. Den är för familjeföretagaren en företagsekonomisk faktor av mycket stor betydelse.

Förmögenhetsskatt i relation till inkomstskatt

Ovan angivna skatteskala kan icke avläsas separat, om man vill ha en rättvisande bild av förmögenhetsskattens verkliga effekt. Man måste sätta den i relation till de direkta inkomstskatterna. Det visar sig då, vilken belastning förmögen-

hetsskatten mycket lätt kan bli för speciellt företagare, som tvingas arbeta med dyra arbetsredskap, trots att de blott utvinner en relativt blygsam inkomst.

I samband med en inom Familjeföretagens Förening verkställd undersökning betr. vissa familjeföretags möjlighet att överleva efter beräknade arvs- och kvarlåtenskaps-skatte, väcktes även frågan om förmögenhetsskattens inverkan på företagets livskraft. Här skall blott nämnas ett med hänsyn till ändrade skatteskalar något justerat exempel, som icke är enastående; tyvärr är det ganska representativt. En ogift person med en förmögenhet på något över 200 000 kr. och en inkomst på närmare 50 000 kr. hade vissa aktier i ett familjeföretag, i vars verksamhet han ej deltog. Ifrågavarande aktiepost hade av taxeringsmyndigheterna uppskattats till 20 000 kr. På dessa aktier erhöll den skattskyldige varje år en utdelning på 600 kr. Vederbörande ansåg för all del som alla andra undersåtar, att han hade ganska höga skatter, men han hade aldrig gjort sig besväret att närmare analysera skatten just på det aktuella aktieinnehavet. När han nu fick tillfälle att undersöka nettoinkomsten av aktieposten på 20 000 kr. med hänsyn tagen till att både förmögenheten och inkomsten låg på toppen av övrig förmögenhet och inkomst, fann han, att han erlade en förmögenhetsskatt för aktierna på omkring

260 kr. Han betalade sammanlagda statliga och kommunala inkomstskatter på aktieavkastningen 600 kr. med i runt tal 360 kr. Mannen betalade därför sammanlagd skatt för sitt aktieinnehav på ca 620 kr.; dvs. mer än 100 % av inkomsten gick till skatt. Han skulle således få högre årlig nettobehållning, om han skänkte bort sina aktier. Under sådana förhållanden blir det onekligen betungande att hålla kapital tillgängligt i familjeföretag. Hade man vågat förutsätta, att detta exempel skulle vara ett tillfälligt missöde på grund av en olycklig kombination av skattetariffer, hade det kanske ej varit en stor fråga. Man har emellertid svårt att frigöra sig från en känsla, att översåtarna ej bekymrar sig mycket över att förmögenhetsskatten blivit orimligt avvägd.

Aktier i familjeföretag

Vid det praktiska taxeringsarbetet kommer den höga förmögenhetsskattens vådliga konsekvenser ofta till synes just i samband med beskattning av familjeföretagens aktier. Sådana aktier taxeras ju i vanliga fall icke efter sitt avkastningsvärde, vilket borde vara det normala och riktiga, utan efter substansvärdet. I detta sammanhang skall själva aktievärderingen som sådan icke kritiseras. Den är onekligen ömtålig och intrikat. Ett familjeföretag försöker ju om möjligt undvika utdelning på aktiekapi-

talet till aktieägarna. I stället försöker man kompensera kapitalhållningen genom att ge ägare högre lön. Härigenom följer, att det blir svårt att finna ett riktigt avkastningsvärde på aktierna och därmed att göra en riktigt avvägd värdering. En rimligare förmögenhetsbeskattning skulle emellertid av sig själv eliminera de inadvartenser och den irritation, som nu ofta följer med aktievärderingar i samband med taxeringsarbetet.

Förmögenhetsskatten och kapitalbildningen

Våra höga marginalsatter, det må vara förmögenhetsskatten eller inkomstskatten, har medfört, att det numera är synnerligen svårt för familjeföretagare att bygga upp eget kapital. Redan vid en beskattningsbar inkomst på omkring 20 000 kr. kan man räkna med en marginalsatt på omkring 50 %. Förmögenhetsskatten medför därtill, att det är hart när omöjligt att behålla kapitalet, om man icke lyckas göra det räntabelt. Vid större förmögenheter och högre inkomster måste man ha minst 6 % avkastning på sitt kapital för att över huvud taget ha möjlighet att hålla det intakt. En miljonär placerar exempelvis 100 000 kr. i en affär, där han får 6 % avkastning på det investerade kapitalet. Han uppbär således en avkastning på 6 000 kr. Sammanlagda inkomstskatten på dessa 6 000 kr. torde kunna beräk-

nas till omkring 70 % eller till 4 200 kr. Förmögenhetsskatten utgår med 18 %. Den utgör således 1 800 kr.; hela vinsten 6 000 kr. konsumeras i skatter.

När liknande exempel, som i vart fall icke är mer ovanliga än vad miljonärerna är, framdragas i ekonomiska diskussioner, hörs från högskattevännerna nästan uteslutande den invändningen, att sådana skatteberäkningar måste vara fingerfärdighet med siffror, som man icke behöver ta så allvarligt. Den negativa inverkan vårt högskattesystem har på sparandet, på villigheten att riskera kapital, på företagsamhet och därmed på vårt allmänna välstånd, tycks intressera föga.

80 %-regeln

Man kan icke ge en rättvis bild av den svenska förmögenhetsskatten utan att påpeka den s. k. 80 %-regeln. Den innebär, att de totala inkomst- och förmögenhetsskatterna icke får överstiga 80 % av »den taxerade inkomsten, ökad med det belopp, varmed avdrag för allmänna skatter yrkats i deklARATIONEN». Till denna värdefulla spärregel finns emellertid fogade bestämmelser som kan förrycka regelns vällovliga avsikt. En skattskyldig måste under alla förhållanden erlagga en mot halva förmögenheten svarande förmögenhetsskatt samt dessutom hela kommunalskatten. Dessa undantagsbestämmelser från 80 %-regeln med-

för, att bl. a. en hel del större jordägare på grund av höga taxeringsvärden på gårdarna trots spärrregeln har en sammanlagd skattebörda på över 80 % av inkomsten. Som ytterligare exempel kan nämnas ett som man får hoppas exceptionellt fall avseende en byggmästare, vilken praktiskt taget hade hela sin förmögenhet placerad i tomter. Det rådde vid tillfället byggnadsförbud, och mannen hade just inga inkomster. Han måste emellertid betala förmögenhetsskatt på tomternas halva förmögenhetsvärde samt hela kommunalskatten, dvs. i detta fall fastighets-skatten. Hans skatter kom således att uppgå till flera hundra procent av inkomsten.

Det bör även beaktas, att 80 %-regeln ofta ej hindrar marginalskatten att överstiga 100 % av kapitalinkomsten, som framgår av exemplet ovan.

Jämförelse av förmögenhetsskatten i Sverige och i andra länder

Det finns vid kritik av den svenska förmögenhetsskatten givetvis anledning göra jämförelser, hur förmögenhetsskatterna utformats i andra länder. Sådana jämförelser är dock svåra att få helt rättvisa. Själva skatterna kan exempelvis vara så utformade, att de icke utan vidare är jämförbara. Skatten i ett land kanske är avdragbar vid inkomsttaxeringen, medan den icke är avdragbar i ett annat land. I nå-

got land kan förmögenhetsskatten utgöra en verklig förmögenhetskonfiskation som bidrag till landets återuppbyggnad efter sista kriget, etc. Bestämmelserna, vad som i det ena och andra landet inräknas i den skattepliktiga förmögenheten och värderingen därav kan vara olika. Vid en mera långtgående jämförelse måste man självfallet dessutom ta hänsyn till de direkta inkomstskatterna. En låg eller moderat inkomstskatt medför givetvis, att företagsamheten orkar bära högre beskattning av kapitalet. En låg förmögenhetsskatt kan kanske å andra sidan neutraliseras av en hög dödsfallsskatt, etc.

Med dessa reservationer för en i viss mån kanske haltande jämförelse kan nämnas, att Belgien, England och USA över huvud taget ej har någon förmögenhetsskatt. I Danmark uppgår förmögenhetsskatten i högsta läget till 23 %. Därvid måste emellertid observeras, att skatten är avdragbar vid inkomsttaxeringen. Frankrike har ingen egentlig förmögenhetsskatt. Förra året infördes emellertid en extra skatt på företagens reserverade medel; en skatt som uppgår till 2 % av reservens storlek. I Tyskland uppgår förmögenhetsskatten till 10 %, i Holland och Österrike till 5 %. I Norge uppgår den i sin högsta höjd till 17,5 %. För Schweiz slutligen är det svårt att nämna några siffror, enär kantonerna har olika skattesystem. Det torde emellertid vara allmänt känt,

att de schweiziska skatterna hör till de mer blygsamma.

Av siffrorna ovan framgår, att den svenska förmögenhetsskatten — 18 % i toppen — praktiskt taget synes vara den högsta i Europa. Detta är ur företagssynpunkt betänkligt, enär våra direkta inkomstskatter, som tidigare analyserats i denna tidskrift, även de torde höra till de allra högsta.

Medan exempelvis övriga europeiska länder inför en kommande gemensam Europa-marknad försöker stärka och konsolidera näringslivet, pressar således de svenska skattelagarna i stället sönder företagens likviditet.

Dödsfallsskatterna

Man kan ej diskutera förmögenhetsskatten utan att tala om dödsfallsskatterna. Åtminstone den svenska förmögenhetsbeskattningen fordrar, att även dödsfallsskatten kommer med i bilden, om denna skall bli fullständig. Vill man även jämföra dödsfallsskatterna med motsvarande skatter i utlandet, måste man göra i stort sett samma reservationer som vid jämförelsen med förmögenhetsskatterna.

Jämförelse av dödsfallsskatterna i olika länder

Om man emellertid stannar för ett exempel, när arv tillfaller en arvinge från dennes föräldrar, får man följande siffror. Vid lägre arvsbelopp, exempelvis under 10 000

kr., har Norge och Holland något högre arvsskatt än Sverige. I nämnda arvsläge har man i Sverige en sammanlagd dödsbobe- skattning på ca 2 %, medan man i Holland har 5 %. Ett arv på nu nämnda storlek beskattas däremot över huvud taget ej i Amerika, Belgien, Tyskland, Frankrike eller England.

Kommer man högre upp i storleksordningen, ligger Sverige högst i skatteskalan. Vid arv på 100 000 kr. uppgår sålunda i Sverige arvsskatten till ca 10 % av arvet. I Norge är motsvarande procenttal 9, i Holland 8, i Danmark 6, i Österrike 5, i Tyskland 4, i England och Belgien 3, i Frankrike 2 och i Amerika omkring 0,8 %.

Vid arv på 500 000 kr. erlägges i Sverige skatt med ca 29 %, i Norge 27, Frankrike 25 och England 21. Därefter kommer en lucka, varefter följer en serie lågskatteländer, av vilka Holland ligger högst med 12 % och USA och Belgien lägst med 5 %.

När man kommer upp till stora arvsbelopp på nära 1 milj. kr. och däröver, betalar man i England högre arvsskatter än i Sverige. Exakt jämförelse är emellertid icke möjlig, försöker man göra den utfaller den troligen trots allt till Sveriges nackdel. Man har nämligen icke någon gåvoskatt i England. En engelsman kan således, om han så önskar, undvika arvsskatten. Dessutom har man som tidigare påpekats i England icke någon förmögenhetsskatt, vilket är av allra

största betydelse med tanke på dessa två skatters nära släktskap i systemet.

På arv om 1 milj. kr. utgår emellertid i England, i det fall skatt nu skall betalas, 40 %, i Sverige 37, i Frankrike 35 och i Norge 31 %. Sedan kommer Amerika med 18 %, och därefter följer lågskatteländer med det billigaste landet Belgien 7,5 %.

Denna översikt gör självfallet icke anspråk på att lämna exakt och absolut jämförbara siffror. Den torde emellertid klart visa, att Sverige, som har de högsta förmögenhetsskatterna, jämväl har de praktiskt taget högsta dödsfalls- skatterna.

Nytt arvsskattebetänkande

Som bekant pågår för närvarande en utredning med syfte att ändra den svenska arvsbeskattningen. Hittills har vi i Sverige haft både s. k. arvslottsskatt och sedan tio år kvarlåtenskapsskatt. Majoriteten i en kommitté av sakkunniga har föreslagit en ändring av det gamla systemet innebärande, att kvarlåtenskapsskatten skall försvinna, men att arvsskatteskallorna i stället skall höjas, så att vi i stort sett får en ännu högre sammanlagd dödsbobe- skattning. (En socialdemokratisk tidning, som kommenterade förslaget i en ledare den 21/12 1957, skrev bl. a. följande: »Jämfört med åtskilliga västerländska nationer blir vår arvsbeskattning efter reformen relativt måttlig.» Man kan givetvis ha

olika uppfattning om vad som menas med måttlig.) Den enda lindring, som majoriteten tillstyrker, gäller för familjer med flera barn.

Högerledamoten i kommittén har föreslagit att kvarlåtenskapsskatten slopas utan vidare, medan folkparti- och bondeförbundsrepresentanterna föreslagit kvarlåtenskapsskattens slopande med en höjning av arvsskatten, så att uttagningsprocenten skulle komma att ligga någonstans mellan den gamla arvsskatten och det socialdemokratiska majoritetsförslaget.

Motivering för höga dödsfallsskatter

När det är fråga om förmögenhetsskatten, finnes den teoretiska motiveringen, att inkomst av kapital bör orka bära en hårdare beskattning än inkomst av arbete. När landet nu redan har kanske en av de högsta förmögenhetsskatterna i världen, torde icke gärna detta skäl dessutom kunna tillämpas som motivering även för en hög dödsfallsskatt. Med tanke på den klart nedbrytande effekt, som alltför höga dödsfallsskatter har på kapitalbildning, sparande, företagsamhet, m. m., kan man icke gärna heller åberopa statskassans beträngda läge som skäl för att sätta skatten så högt, som nu är fallet. Dödsfallsskatternas betydelse som inkomst i den svenska budgeten är tämligen ringa. De utgör blott några promille av inkomsten. En höjning exempelvis av cigaretterpriset med 1 ½ öre

per styck bör kunna ersätta hela dödsfallsbeskattningen. Huvudsakliga motivet för majoritetsförslaget är väl icke heller tanken på statskassans betryckta läge, utan ett önskemål att med hjälp av arvsskatten uppnå en allmän förmögenhetsutjämning.

Dödsfallsskatten och näringslivet

Tanken på förmögenhetsutjämning genom arvsskatt låter bestickande för den, som ännu lever i den ortodoxa föreställningen, att förmögenheter består av pengar, guld och ädla stenar. Ätminstone för landets 250 000 familjeföretagare ter sig förmögenhetshållningen helt annorlunda. Den förmögenhet en familjeföretagare äger, ligger, som tidigare sagts, i allmänhet som redskap i hans företag. Likvida medel är det tyvärr ont om, vilket vid detta laget torde vara allmänt känt.

Enbart inom industri, byggnadsverksamhet och hantverk finns omkring 100 000 företag, som selsätter mindre än 25 anställda. Det finns mer än 200 000 företag av sådan storleksordning, att de drivs som enkla firmor eller handelsbolag. Dessa företag har ett lönekonto på sammanlagt omkring 2 000 milj. kr. Liksom många av dessa företag kan arbeta med så begränsat kapital, att de icke störs av förmögenhetsskatten som sådan, kan många företagare även undgå vådorna av en allt för hög dödsfallsbeskattning. Men för en mycket stor del av nu ifrågakvarande nä-

ringsverksamhet betyder ett företagssekonomiskt så främmande och till tiden så svårberäkneligt kapitaluttag, som det dödsfallsskatten representerar, ett hot mot fortsatt existens. Även om småföretagen i viss mån kan förväntas så småningom allt mer lämna rum för stordrift i olika former, kan samhället likväl ännu icke undvara den stora sektor inom svensk företagsamhet som familjeföretagen bildar; detta så mycket mindre som just denna sektor i mycket stor utsträckning tjänar som det drivhus, från vilket storföretagen hämtas. Ett land med vår obetydliga folk-mängd kommer f. ö. icke att inom överskådlig tid kunna undvara småföretag. Det finns därför ej någon rimlig anledning att likvidera dem via arvsskatten.

En inom Familjeföretagens Förening verkställd utredning har visat, att ett stort antal företagare så hårt bundit sina tillgångar i rörelsen, att vederbörande med gällande skattesatser icke har någon möjlighet att betala dödsfallsskatten vid innehavarens frånfälle utan att sälja eller upplösa sitt företag. Med dagens kreditrestriktioner förstår man, hur små möjligheter exempelvis en son har att övertaga en rörelse med ett nettovärde på omkring 500 000 kr., då han måste betala en dödsfallsskatt på 140 000 kr. — enligt majoritetsförslaget ca 150 000 kr. Han kan ju normalt icke sälja bort en del av fabriksbyggnaden eller delar av maskine-

riet eller liknande för att erhålla medel till skatten. Han måste försälja hela företaget. Troligen kommer det emellertid att finnas allt färre köpare, som är nog kapitalstarka att överta företag av någon större storleksordning. Risken finns därför att företagen likvideras.

Om familjeföretagaren i dag vill skydda sitt företag mot den likviditetskris, som uppstår vid dödsfall, tvingas han i allt större utsträckning att ta medel ur rörelsen för att låta dem i form av kapitalförsäkringar eller lätt realiserbara tillgångar »fonderas» för den väntade beskattningen. Vare sig familjeföretagen slås sönder på grund av arvskatterna, eller detta nu kan undvikas genom olika transaktioner, blir resultatet ett försvagande av själva företagsamheten. Pengarna går åt fel håll. Det är företaget, som behöver kapitalet.

Dödsfallsskatterna och företagsamhetens sociala funktion

I dagens läge är arbetsgivare och arbetstagare hopbundna i samma ekonomiska livlina. Faller företaget följer både arbetsgivare och arbetstagare med. Företaget har icke blott en ekonomisk funktion inom näringslivet. Det har även en social uppgift i samhället. Detta underströks nyss från alla håll, när hjälp åt Uddevallavarvet diskuterades. Det blir til syvende og sidst de anställda, samhället, kunderna, leverantörerna, som direkt berörs av en

så företagsekonomiskt sett otymplig pålaga, som dödsfallsskatten måste anses vara, åtminstone som den nu är utformad, okänd både till storlek och till förfallodag.

Melodien för dagen i det politiska livet är välfärd och trygghet. Alla är ense att garantera trygghet för åldringar, för barn, för anställda. Varför kan icke även de, som med kapital eller arbete ägnar sig åt ett familjeföretag, få känna rimlig trygghet?

Så som våra förmögenhetsskatter, däri inräknat dödsfallsskatterna, nu utformats, beror många arbetstagares väl och ve i mycket hög grad på om företagaren eller hans familj kan placera sitt kapital så att det lämnar en avkastning, som stundom måste vara nästan orimligt hög, och i övrigt kan ordna så för sig, att de vid dödsfall kan betala arvsskatten.

Farliga biverkningar

Vårt skattesystem har tvingat de svenska företagarna att bli något av skatteexperter. Man har därvid lärt sig att jämföra med andra länder, och för den yngre generationen torde frestelsen bli allt starkare att söka sig till företagsvänligare klimat. Det är betecknande, att svenska civilekonomer har egna sammanslutningar i olika världsstäder, exempelvis New York och Paris. Man behöver icke tveka om att det är dugande och ambitiösa fackmän, vilka vi själva väl skulle

behöva här hemma, som rekryterar dessa sammanslutningar i utlandet.

Skattelag — civillag

Vår beskattningsrätt har i vissa fall gått andra vägar än vår civillagstiftning, vilket måste accepteras inom skäliga gränser. Det är dock beklagligt, när skatterätten kommer i direkt motsatsförhållande till välgrundade bestämmelser i civillagen. Enligt aktiebolagslagen bör exempelvis förmögenheten värderas försiktigt för att säkerställa borge-närsintressen och aktieägareintressen. Vid taxeringen gäller det däremot för de fiskala myndigheterna att tack vare gällande bestämmelser på förmögenhetsskattens område konstruera fram en så hög förmögenhet som möjligt. Enligt aktiebolagslagen bör vidare ett företag arbeta med stort eget kapital. Tack vare förmögenhets- och dödsfallsbeskattningen har emellertid kapitalbildning och sparande så försvårats, att många familjeföretag tvingats gå den motsatta vägen.

Förmögenhetsskatterna som inkomstkälla för staten

Förmögenhetsskatten kan som inkomst i riksstaten beräknas till ca 160 milj. kr. Den sammanlagda dödsfallsbeskattningen torde beräknas till ca 80 milj. kr. Dessa båda poster är givetvis som sådana betydande. Men när man jämför dem med riksstaten i övrigt, finner man,

att de trots allt väger lätt. I vilket fall är de ingalunda av den storleksordningen, att deras bibehållande motiverar ett sönderbrytande av svenskt näringsliv.

Pia desideria

Det torde vara en ganska blygsam begäran, att våra svenska direkta skatter beräknades så, att ingen skattskyldig i något inkomst- eller förmögenhetsläge skall behöva betala mer än 100 % av sin inkomst i skatt. Med tanke på våra höga inkomstskatter, skulle förmögenhets- skatten f. ö. helt kunna slopas. I

vart fall är det både sakligt befogat och ekonomiskt möjligt att väsentligt sänka den.

Sådan jämkning i dödsbokeskattningen borde dessutom rimligtvis genomföras, att inga företag, vare sig små eller stora, skall behöva nedläggas eller likvideras enbart på grund av skatterna. Alla här i landet är betjänta av en starkare och bättre ekonomi och alla önskar konsolidera sin höjda levnadsstandard. Först och främst borde då vår företagsamhet skyddas och stärkas. Sedan kan politikerna diskutera kaskans fördelning.